

SVETOVALNI NAČRT ZA OBMOČJE NATURA 2000 VOLČEKE (SI3000213)

V okviru projekta:

LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji (LIFE17 IPE/SI/000011, LIFE-IP NATURA.SI)

Akcija C.4.1

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA VARSTVO NARAVE

NASLOV: Svetovalni načrt za območje Natura 2000 Volčkeke
(SI3000213)

PROJEKT: LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000
v Sloveniji

AKRONIM PROJEKTA: LIFE-IP NATURA.SI

ŠTEVILKA PROJEKTA: LIFE17 IPE/SI/000011

**PROJEKTNA
AKTIVNOST:** Akcija C.4.1

IZDELOVALEC: Zavod Republike Slovenije za varstvo narave (ZRSVN) in
Kmetijsko gozdarski zavod Ptuj (KGZ Ptuj)
Avtor (avtorji) / Author: **Eva Langerholc, Tamara Karlo, Barbara
Stupan, Primož Glogovčan, mag. Mateja Žvikart (ZRSVN),
Jelka Brdnik, Petra Korenak (KGZ Ptuj)**
Soavtorji (Co-authors): **Nino Kirbiš (MKGP), Ida Jelenko
Turinek (MOP)**

KRAJ IN DATUM: Ljubljana, junij 2022

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA VARSTVO NARAVE

LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji (LIFE17 IPE/SI/000011) sofinancirajo Evropska unija v okviru programa LIFE, Ministrstvo za okolje in prostor ter partnerji. Za vsebino so odgovorni samo avtorji. Ta vsebina ne odraža nujno mnenja Evropske unije. Zato za vsebino in iz nje izhajajočo morebitno uporabo informacij Evropska izvajalska agencija za podnebje, infrastrukturo in okolje ter Evropska komisija ne prevzemata odgovornosti.

KAZALO

1. UVOD	5
2 OBMOČJE SVETOVANJA.....	6
2. 1 SPLOŠNO O OBMOČJU SVETOVANJA	6
2.1.1. PRISTOJNE JAVNE SLUŽBE S PODROČJA OHRANJANJA NARAVE IN KMETIJSKEGA SVETOVANJA	6
2. 2 NARAVOVARSTVENI VIDIK OBMOČJA	7
2. 2. 1 NARAVOVARSTVENI ORIS PROJEKTNEGA OBMOČJA	7
2. 2. 2. ZAKAJ JE IZVAJANJE PRILAGOJENIH KMETIJSKIH PRAKS POMEMBNO?	8
2. 2. 3 SEZNAM PRISOTNIH HABITATNIH TIPOV IN VRST, VEZANIH NA TRAVIŠČA ..	8
2. 2. 4 STANJE OBRAVNAVANIH HABITATNIH TIPOV IN VRST	9
2. 2. 5 DEJAVNIKI OGROŽANJA OBRAVNAVANIH HABITATNIH TIPOV IN VRST	12
2.2.6. POVEZAVA EKOLOŠKIH ZAHTEV VRST IN HT S PREDLAGANIMI UKREPI	13
2. 2. 7 KLJUČNI ZAKONODAJNI PREDPISI IN ZAHTEVE.....	16
2. 3 KMETIJSKI VIDIK OBMOČJA	18
2. 3. 2 ZNAČILNOSTI KMETIJ	19
2. 3. 3 TREND KMETOVANJA.....	19
2. 3. 4 ODNOS KMETOV DO IZVAJANJA SONARAVNIH PRAKS	20
2. 3. 5 PREDLAGANI UKREPI PRILAGOJENE KMETIJSKE PRAKSE.....	21
3 IZVEDBENI NAČRT SVETOVANJA.....	23
3. 1 PRIORITETNA OBMOČJA ZA IZVAJANJE UKREPOV	23
3. 1. 1 PRIORITETNA OBMOČJA ZA IZVAJANJE UKREPOV ZA HT 6510 NA PROJEKTNEM OBMOČJU VOLČEKE.....	24
3. 1. 2 PRIORITETNA OBMOČJA ZA IZVAJANJE UKREPOV ZA STRAŠNIČINEGA IN TEMNEGA MRAVLJIŠČARJA NA OBMOČJU VOLČEK	25
4. CILJI	26
4.1. PROJEKTNI CILJI LIFE IP NATURA.SI	26
4.2. CILJI V OKVIRU STRATEŠKEGA NAČRTA 2023-2027	26
5. SPREMLJANJE UČINKOV IZVEDENIH UKREPOV NA STANJE VRST IN HABITATNIH TIPOV	26
6. ZAKLJUČEK	27
7. VIRI IN LITERATURA	28
PRILOGE	29
Priloga 1 – Stanje habitatnih tipov in vrst	29
Priloga 2 – Navodila RKG pregledovalnik	29

POVZETEK

Svetovalni načrt je praktičen pripomoček za kmetijske svetovalce, saj so v njem na enem mestu zbrane vse potrebne informacije za učinkovito svetovanje in promocijo ukrepov prilagojene kmetijske prakse kmetom za določeno območje.

Dokument v uvodnem delu obsega kratek opis območja ter naravovarstvene značilnosti, vključno s predstavitvijo kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov (v nadaljevanju HT). Opisane so tudi naravne danosti in omejitve za kmetovanje ter značilnosti kmetij na tem območju (velikost, proizvodna usmerjenost ipd.).

V izvedbenem delu načrta so predstavljena prioriteta območja ter način svetovanja (kateri ukrepi prilagojene kmetijske prakse, kje). Prav tako so za posamezno prioriteto opredeljeni cilji.

Ta Svetovalni načrt obravnava območje Natura 2000 Volčeke.

ABSTRACT

Advisory plan is a practical tool for Agricultural Advisory service, as it gathers all the necessary information for effective consulting and promotion of measures of adapted agricultural practice to farmers in one place.

The introductory part of the document includes a brief geographical description of the area and nature conservation features, including qualifying species and habitat types. It also includes descriptions of natural conditions and restrictions for farming and typical characteristics of farms (size, production orientation, etc.).

The implementation part of the plan presents the priority areas and the method of advising (which measures of adapted agricultural practice must be implemented and where). Objectives are also defined for each priority area.

This Advisory Plan addresses the Natura 2000 area Volčeke.

1. UVOD

Območja Natura 2000 se v Sloveniji upravljajo sektorsko. To pomeni, da upravljanje oz. izvajanje ukrepov za zagotavljanje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov prevzame posamezen sektor. Kmetijstvo v Sloveniji ne pozna načrtovanja z upravljavskimi načrti (kot npr. gozdarstvo), pripravlja pa t. i. Programe razvoja podeželja, ki so po funkciji in vsebini podobni sektorskim načrtom upravljanja. Ukrepi za ohranjanje in izboljševanje stanja vrst in habitatov, vezanih na kmetijsko krajino se tako izvajajo v okviru Programov razvoja podeželja oz. v bodočem Strateškem načrtu, ki se bo začel izvajati v naslednjem programskem obdobju (od leta 2023 dalje).

Z namenom, da ukrepe bodočega Strateškega načrta kakor tudi dodatne projektne aktivnosti IP LIFE kar najbolje predstavimo kmetom ter jih v čim večjem številu vzpodbudimo k njihovem izvajanju, smo v okviru projekta LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji (LIFE-IP NATURA.SI; akcija C4.1) pristopili k pripravi Svetovalnih načrtov. V njih bodo za posamezna projektna območja v skladu s projektno prijavnico pripravljene podrobni načrti za svetovanje kmetom. Vključevali bodo vse ključne podatke o območju in ukrepih ter vsebovali tudi izvedbeni načrt svetovanja glede na prioriteta območja in prioritete ukrepe.

Svetovalni načrti bodo praktičen pripomoček za kmetijske svetovalce, saj bodo v njih našli vse potrebne informacije za učinkovito svetovanje in promocijo ukrepov prilagojene kmetijske prakse kmetom.

2 OBMOČJE SVETOVANJA

2.1 SPLOŠNO O OBMOČJU SVETOVANJA

Projektno območje Natura 2000 Volčke (Slika 1) leži na jugovzhodnem robu Celjske kotline, vzhodno od mesta Celje in severno od naselja Bukovžlak. Gre za okrog 3 km dolgo in 500 m široko območje, ki se razteza na 104 ha. Območje na severni strani omejuje vodotok Vzhodna Ložnica z levim pritokom, tj. potokom Dobje. V območje Natura 2000 je vključen tudi del Proseniškega potoka.

Slika 1: Prikaz projektne območja Volčke

2.1.1. PRISTOJNE JAVNE SLUŽBE S PODROČJA OHRANJANJA NARAVE IN KMETIJSKEGA SVETOVANJA

Na projektne območju naloge javne službe s področja ohranjanja narave opravlja območna enota Zavoda RS za varstvo narave in sicer območna enota Celje. Na projektne območju naloge s področja kmetijstva opravlja Kmetijsko gozdarski zavod Celje (KGZ Celje).

2. 2 NARAVOVARSTVENI VIDIK OBMOČJA

2. 2. 1 NARAVOVARSTVENI ORIS PROJEKTNEGA OBMOČJA

Volčeke predstavljajo ostanek poplavnega območja nižinskega potoka Vzhodna Ložnica. Z naravovarstvenega vidika je območje Volček zelo pomembno, saj gre za redke ostanke nekdanjih obsežnih mokrotnih območij v spodnji Savinjski dolini. Tukaj so se ohranile različne vlagoljubne rastlinske združbe kot so šašja, ločja in močvirni travniki z modro stožko (*Molinia coerulea*), ob jarkih pa tudi trstikovja in rogozovja bogata z vodno peruniko (*Iris pseudacorus*) (Rebeušek, 1999). Na določenih travnikih se pojavlja tudi sibirski perunika (*Iris sibirica*). V preteklosti so bile na tem območju opažene tudi številne vrste ptic, med katerimi velja izpostaviti zlasti zlatovranko (*Coracias garrulus*) (Rebeušek, 1999).

Volčeški travniki so z naravovarstvenega vidika še posebej pomembni za evropsko ogrožene vrste metuljev, kot sta temni mravljiščar (*Phengaris nausithous*) in strašničini mravljiščar (*Phengaris teleius*), katerih hranilna rastlina zdravilna strašnica (*Sanguisorba officinalis*) raste na teh travnikih. Po besedah Rebeuška (ustno), se na tem območju nahajata največji populaciji teh dveh vrst v Celjski kotlini. Za ti dve vrsti je opredeljeno tudi območje Natura 2000 Cerovec (SI3000114), ki je cca. 3 km oddaljeno od Volček. Od evropsko ogroženih vrst metuljev se tukaj pojavlja še močvirski cekinček (*Lycaena dispar*). Sicer pa Vzhodna Ložnica z desnim pritokom Dobje ter levim pritokom, tj. Proseniškim potokom predstavlja habitat donavskega potočnega piškurja (*Eudontomyzon vladkyovi*) ter navadnega škržka (*Unio crassus*) (arhiv ZRSVN, 2022).

Slika 2: Travniki s prisotno zdravilno strašnico (foto: E. Langerholc)

Volčkeke predstavljajo ostanek poplavnega območja nižinskega potoka Vzhodna Ložnica, ki je imel pred regulacijo meandrirajočo strugo in sicer vse do izliva v reko Voglajno. Ta del je predstavljal naravni zadrževalnik visokih voda, ki je Celje varoval pred visokimi vodami z vzhodne strani. Območje so prekrivali obsežni vlažni in v manjšem delu močvirni travniki, mehkolesna loka z vrbami in jelšami ter trdolesna loka s hrastom dobom in belim gabrom. Po uravnavi Ložnice in izkopih melioracijskih jarkov je območje izgubilo funkcijo naravnega zadrževalnika, kar je močno okrnilo značilnosti tega območja.

Kljub pestrosti naravnih danosti in preteklim naravovarstvenim prizadevanjem pa pri določenih vrstah beležimo zmanjševanje populacij. Velik vpliv na to območje je poleg regulacij imela tudi izgradnja vzhodne celjske obvoznice, ki je zahodni del območja odrezala od osrednjega dela. Pomembno je k zmanjševanju števila vrst na tem območju prispevala tudi industrija ter komunalne odpadne vode ter tudi intenziviranje kmetijstva, ki je v zadnjih desetletjih privedlo do izvajanja prehitre in prepogoste košnje, sejanja travnih mešanic ter povečanega vnašanja mineralnih gnojil in zaščitnih sredstev.

2. 2. 2. ZAKAJ JE IZVAJANJE PRILAGOJENIH KMETIJSKIH PRAKS POMEMBNO?

Izvajanje prilagojenih kmetijskih praks, ki upoštevajo ekološke zahteve vrst in habitatnih tipov je ključno za njihovo ohranjanje. Z zamikom (ali opustitvijo določenih načinov) rabe namreč omogočimo, da rastline in živali nemoteno opravijo svoj razvojni krog. V primeru rastlin le-te lahko cvetijo in semenijo, v primeru živali pa se uspešno pariyo in imajo mladiče.

Na ta način dolgoročno ne le ohranjamo prisotnost določene vrste ali habitatnega tipa na območju, temveč zagotavljamo tudi pogoje za izboljšanje njihovega življenjskega prostora oz. morebitno povečanje populacije.

Podrobnejše ekološke zahteve posameznih vrst in habitatnih tipov ter ustrezne prilagojene kmetijske prakse so opisane v poglavju. 2.2.6.

2. 2. 3 SEZNAM PRISOTNIH HABITATNIH TIPOV IN VRST, VEZANIH NA TRAVIŠČA

Na obravnavanem projektnem območju so prisotni naslednji habitatni tipi ter živalske vrste, ki so kvalifikacijske za ta Natura 2000 območja in ki so neposredno, kot tudi posredno vezane na travišča oziroma ima upravljanje z njimi nanje vpliv:

- HT 6510 Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- HT 6410 Travniki s prevladujočo stožko (*Molinia* spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (*Molinion caeruleae*),
- strašničin mravljiščar (*Phengaris teleius*),
- temni mravljiščar (*Phengaris nausithous*),
- močvirski cekinček (*Lycaena dispar*),
- navadni škržek (*Unio crassus*) in
- donavski potočni piškur (*Eudontomyzon vladkovii*).

V nadaljevanju obravnavamo le habitatne tipe in vrste, ki so neposredno vezane na travišča in so tarčni habitatni tipi oziroma tarčne vrste projekta:

- HT 6510 Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- HT 6410 Travniki s prevladujočo stožko (*Molinia* spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (*Molinion caeruleae*),
- strašničin mravljiščar (*Phengaris teleius*),
- temni mravljiščar (*Phengaris nausithous*).

2. 2. 4 STANJE OBRAVNAVANIH HABITATNIH TIPOV IN VRST

V tem poglavju so predstavljeni le kratki povzetki stanja vrst in habitatnih tipov, ki so neposredno vezani na travišča in so tarčne vrste/HT projekta. Podrobnejši opisi stanja pa se skupaj s podatki nahajajo v Prilogi 1.

2. 2. 4. 1 Stanje HT 6510 Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) na obravnavanem projektnem območju

Slika 3: Nižinski ekstenzivno gojen travnik (foto: B. Fajdiga; vir: arhiv ZRSVN)

Poročanje Slovenije po 17. členu Direktive o habitatih za obdobje 2012-2018 za kontinentalno (celinsko) biogeografsko regijo (Poročilo, 2019a):

- Stanje populacije: neugodno
- Trend velikosti populacije: padajoč

Habitatni tip je na projektnem območju v neugodnem - slabem stanju s padajočim trendom. Padajoč trend potrjuje tudi kartiranje habitatnih tipov izvedeno v letu 2019, ki je pokazalo, da se je površina s tem habitatnih tipom v primerjavi z letom 2011 na tem območju zmanjšala za 51 %.

2. 2. 4. 2 Stanje HT 6410 Travniki s prevladujočo stožko (*Molinia* spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (*Molinion caeruleae*) na obravnavanem projektnem območju

Slika 4: Travniki s prevladujočo stožko (foto: B. Fajdiga; vir: arhiv ZRSVN)

Poročanje Slovenije po 17. členu Direktive o habitatih za obdobje 2012-2018 za kontinentalno (celinsko) biogeografsko regijo (Poročilo, 2019a):

- Stanje populacije: neugodno
- Trend velikosti populacije: padajoč

Habitatni tip je na projektnem območju v neugodnem - slabem stanju s padajočim trendom. Kartiranje habitatnih tipov izvedeno v letu 2019 je sicer pokazalo, da se je površina s tem habitatnim tipom v primerjavi z letom 2011 na tem območju povečala za 31 %. Razlog za porast je verjetno v sodobnejšem in bolj natančnem načinu kartiranja ter premene HT 6510 v HT 6410 in obratno.

2. 2. 4. 3 Stanje strašničinega mravljiščarja (*Phengaris teleius*) na obravnavanih projektnih območjih

Slika 5: Strašničin mravljiščar (*Phengaris teleius*) (foto: M. Jež; vir: arhiv ZRSVN)

Poročanje Slovenije po 17. členu Direktive o habitatih za obdobje 2012-2018 za kontinentalno (celinsko) biogeografsko regijo (Poročilo, 2019a):

- Stanje populacije: neugodno
- Trend velikosti populacije: padajoč

Raziskave, ki so bile namenjene izhodiščnemu pregledu stanja na obeh projektnih območjih v letu 2019, so potrdile, da je vrsta v izrazito neugodnem stanju.

2. 2. 4. 4 Stanje temnega mravljiščarja (*Phengaris nausithous*) na obravnavanih projektnih območjih

Slika 6: Temni mravljiščar (*Phengaris nausithous*) (foto: M. Jež; vir: arhiv ZRSVN)

Poročanje Slovenije po 17. členu Direktive o habitatih za obdobje 2012-2018 za kontinentalno (celinsko) biogeografsko regijo (Poročilo, 2019a):

- Stanje populacije: neugodno
- Trend velikosti populacije: padajoč

Raziskave, ki so bile namenjene izhodiščnemu pregledu stanja na obeh projektnih območjih v letu 2019, so potrdile, da je vrsta v izrazito neugodnem stanju.

2. 2. 5 DEJAVNIKI OGROŽANJA OBRAVNAVANIH HABITATNIH TIPOV IN VRST

V tem poglavju so navedeni najpogostejši dejavniki ogrožanja obravnavanih habitatnih tipov in vrst z vidika izvajanja kmetijske dejavnosti.

Dejavniki, ki vplivajo na ogroženost teh vrst in HT so (projekt Ljuba, 2022):

- Prezgodnja in prepogosta košnja, zaradi česar pride do spremembe vrstne sestave.
- Gnojenje, ki vodi v zmanjšanje rastlinske pestrosti ter v pojavljanje ruderalnih vrst in plevelov, prav tako pa močno upade število vrst.
- Opuščanje košnje, kar posledično vodi v zaraščanje. Razširijo se lahko določene vrste, med njimi tudi invazivne tujerodne vrste.
- Paša s preveliko obtežbo ali reja na prostem, ki povzroča preobremenitve z dušikom.
- Siliranje in baliranje pokošene trave, ki močno spremeni rastlinske združbe, saj omogoča zgodnejšo košnjo in večje število odkosov. Na dolgi rok siromaši vrstno pestrost, saj je motena semenitev nekaterih vrst, prav tako se s travnika odstrani semena pokošenih rastlin. V plastično folijo se povije tudi precejšen delež nevretenčarjev (kobilice, gosenice ipd.).
- Dosejevanje s komercialnimi travnimi mešanici, ki spremeni vrstno sestavo travnika.
- Osuševanje in melioracije, posledica česar je zmanjšan mokrotni značaj travnikov in spremenjena rastlinska vrstna sestava.
- Požiganje travnikov, ki neposredno uničuje živali, ki se ne morejo umakniti s požarišča. Posledica požiganja je tudi mineralizacija hranljivih snovi v tleh in povečana količina razpoložljivega dušika v tleh, zato se spreminja rastlinska sestava travnika.
- Nasipavanje različnega materiala na travišča, kar povzroči izgubo življenjskega prostora. Takšna travišča se bodisi spremenijo v intenzivno gojene travnike (v primeru nasipanja zemlje in sejanje travnih mešanic), v utrjene poti ali v ruderalne površine, ki jih lahko hitro naselijo tujerodne rastlinske vrste.

2.2.6. POVEZAVA EKOLOŠKIH ZAHTEV VRST IN HT S PREDLAGANIMI UKREPI

V nadaljevanju za vsako od obravnavanih vrst oziroma HT podajamo predlagane ukrepe z obrazložitvijo glede na ekološke zahteve vrste oziroma HT.

2. 2. 6. 1 Povezava ekoloških zahtev HT 6510 in HT 6410 s predlaganimi ukrepi

Tabela 1: Povezava ekoloških zahtev HT 6510 in HT 6410 s predlaganimi ukrepi

Predlagani ukrep	Obrazložitev predlaganega ukrepa glede na ekološke zahteve HT 6510 in HT 6410
Košnja v tekočem letu se izvaja po 30. 5.	Omejitev košnje in paše do določenega datuma omogoča upoštevanje ekoloških zahtev travniških rastlinskih vrst na habitatnem tipu. Te lahko nemoteno in uspešno izvedejo svoj razvojni cikel - cvetijo, semenijo, s čimer se zagotavlja trajnost in ohranjanje njihovega pojavljanja.
Paša v tekočem letu se izvaja po 30. 5.	Pašne živali teptajo travno rušo in z iztrebki vnašajo dušik v tla.
Košnja s strižno kosilnico.	Naravi najbolj prijazen način košnje je s strižno kosilnico. Košnja z rotacijsko kosilnico poškoduje in pobije večji delež žuželk in vretenčarjev (dvoživk, ptic, sesalcev,..) na travniku, v primerjavi s strižno kosilnico.
Višina odkosa vegetacije naj bo opravljena 10-15 cm nad tlemi.	Na ta način ostane dovolj visoka travna ruša, ki nudi zatočišče številnim žuželkam, hkrati pa zmanjšuje preveliko izsuševanje tal.
Pokošena trava na travniku odleži vsaj dva dni. V času, ko trava leži na tleh, se jo lahko obrača in spravlja v vrste. Nato sledi spravilo trave.	Rastlina lahko odvrže semena, omogočen je pobeg organizmov s pokošene trave oz. omogočen zaključek razvojne faze (npr. pri žuželkah). S tem, ko se pokošena trava do določene mere posuši in nato pospravi, preprečimo razvoj plesni in gnitja.
Gnojenje z organskimi gnojili v omejeni količini 40 kg N/ha. Uporaba mineralnih gnojil ni dovoljena.	Habitatni tip uspeva na tleh, ki so revna s hranili. Z dognojevanjem se vrstna sestava habitatnega tipa zmanjša, pojavijo se ruderalne vrste in pleveli, zato je omejitev gnojenja za ohranitev habitatnega tipa ključna.

Ohranja se mokroten značaj travnikov (brez vzpostavitve novih odvodnih jarkov).	Izsuševanje tal vodi v postopno spreminjanje rastlinske sestave habitatnega tipa, kar vodi v njegovo izgubo.
Ohranja se naravni relief površine travnika	Nasipavanje zemljine uniči rastline, ki so značilne za habitatni tip in poveča tveganje za pojav in širjenje invazivnih tujerodnih vrst.
Travnikov se ne mulči.	Mulčenje je uničujoče za številne rastlinske in živalske vrste. Po mulčenju ostane na travniku biomasa, ki travnik gnoji in zastira svetloлюбne rastlinske vrste. Zaradi tega se razširijo rastline, ki spremenijo vrstno sestavo habitatnega tipa.
Travnikov se ne požiga.	Posledica požiganja je mineralizacija hranljivih snovi v tleh in povečana količina razpoložljivega dušika v tleh, zato se spreminja rastlinska sestava habitatnega tipa. Visoke temperature v tleh uničijo prisotne organizme.
Travnikov se ne apni.	Z apnenjem travnikov se spremeni pH tal, kar vpliva na spremembo vrstne sestave travnika.

2. 2. 6. 2 Povezava ekoloških zahtev strašničinega in temnega mravljiščarja s predlaganimi ukrepi

Tabela 2: Povezava ekoloških zahtev strašničinega in temnega mravljiščarja s predlaganimi ukrepi

Predlagani ukrep	Obrazložitev predlaganega ukrepa glede na ekološke zahteve strašničinega in temnega mravljiščarja
Košnja se ne izvaja med 15. 6. in 15. 9.	Odlaganje jajčec in razvoj gosenic poteka v juliju in avgustu, ko cveti zdravilna strašnica. Rastline morajo ob prvem pojavu metuljev že cveteti, saj samice odlagajo jajčeca na socvetja zdravilne strašnice.
Paša se ne izvaja med 15. 6. in 15. 9.	Pašne živali pojedjo zdravilne strašnice in teptajo travno rušo, kar je neugodno za obstoj podzemnih mravljišč, v katerih poteka razvojni cikel metuljev. Prav tako pašne živali s svojimi iztrebki gnojijo travnik.

Košnja s strižno kosilnico.	Naravi najbolj prijazen način košnje je s strižno kosilnico. Košnja z rotacijsko kosilnico poškoduje in pobije večji delež žuželk in vretenčarjev (dvoživk, ptic, sesalcev,..) na travniku, kot košnja s strižno kosilnico.
Višina odkosa vegetacije naj bo opravljena 10-15 cm nad tlemi.	Na ta način ostane dovolj visoka travna ruša, ki nudi zatočišče številnim žuželkam, hkrati pa zmanjšuje preveliko izsuševanje tal.
Pokošena trava na travniku odleži vsaj dva dni. V času, ko trava leži na tleh, se jo lahko obrača in spravlja v vrste. Nato sledi spravilo trave.	Rastlina lahko odvrže semena, omogočen je pobeg organizmov s pokošene trave oz. omogočen zaključek razvojne faze (npr. pri žuželkah). S tem, ko se pokošena trava do določene mere posuši in nato pospravi, preprečimo razvoj plesni in gnitja.
Travnikov se ne gnoji.	Z gnojenjem se postopno spreminja rastlinska sestava in struktura travnika.
Ohranja se mokrotan značaj travnikov (brez vzpostavitve novih odvodnih jarkov).	Izsuševanje pripelje do postopnega spreminjanja rastlinske sestave travnika, kar vodi v izgubo habitata za mravljiščarje.
Ohranja se naravni relief površine travnika.	Nasipavanje zemljine uniči habitat mravljiščarjev in poveča tveganje za pojav in širjenje invazivnih tujerodnih vrst.
Travnikov se ne mulči.	Mulčenje je uničujoče za številne rastline in živali. Po mulčenju ostane na travniku biomasa, ki travnik gnoji in zastira svetloлюбne rastlinske vrste.
Travnikov se ne požiga.	Posledica požiganja je mineralizacija hranljivih snovi v tleh in povečana količina razpoložljivega dušika v tleh, zato se spreminja rastlinska sestava travnika. Visoke temperature v tleh uničijo prisotne organizme.
Travnikov se ne apni.	Z apnenjem travnikov se spremeni pH tal, kar vpliva na spremembo vrstne sestave travnika.

2. 2. 7 KLJUČNI ZAKONODAJNI PREDPISI IN ZAHTEVE

V nadaljevanju so na kratko povzeti ključni zakonodajni predpisi in zahteve, ki jih kmetje morajo upoštevati ob izvajanju kmetijske dejavnosti na projektnem območju Volčeeke.

2.2.7.1. Predpisi s področja kmetijstva

Zahteve Pogojenosti

DKOP 2 – Barja in močvirja (ohranjanje).

DKOP 4 – Varovalni pasovi ob vodotokih (prepoved izvajanja paše in napajanje živine direktno ob vodotokih).

DKOP 8 – Invazivne tujerodne rastline (v primeru pojavljanja ITR obvezno izvajanje ukrepov, ki preprečuje cvetenje in semenenje).

DKOP 9 – Ohranjanje trajnih travnikov (prepovedano spreminjanje travniške rabe v katero od drugih kmetijskih rab ali dopuščanje zaraščanja).

Zahteve KOPOP

V kolikor se kmet prostovoljno odloči za izvajanje ciljnega naravovarstvenega KOPOP ukrepa, mora upoštevati:

Traviščni habitati metuljev (MET)

Izvajanje zahteve prispeva k ohranjanju ustreznega življenjskega prostora za metulje mravljiščarje, s čimer se ohranjajo populacije metuljev mravljiščarjev in travniških habitatnih tipov, ki uspevajo na tleh, revnih s hranili. Prispeva tudi k ohranjanju in povečanju možnosti preživetja ogroženih vrst žuželk in drugih malih živali na travniku.

- ❖ MET KOS: Košnja/paša ni dovoljena med 15. 6. in 15. 9. – obvezna zahteva
 - Če se izvaja košnja, je obvezno spravilo travinja.
 - Gnojenje in mulčenje ni dovoljeno čez vse leto.

- ❖ MET NPAS: Za GERK-e, velikosti najmanj 0,3 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenelega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika - obvezna zahteva
 - Na nepokošenem pasu paša ni dovoljena.
 - Na skico travnika se vriše lokacija nepokošenega pasova.
 - Košnja in spravilo nepokošenega pasu se izvede po 15. septembru naslednje leto.
 - Nepokošen pas ne sme biti dve leti zapored na istem delu površine.

- ❖ MET MRVA: Spravilo mrve s travinja – izbirna zahteva
 - Za kmetije, ki ne delajo travne silaže.

2.2.8.2. Predpisi s področja varstva narave

V kolikor je znotraj varstvenih območij načrtovan poseg, za katerega je predpisan postopek predhodne presoje oz. dovoljevanja, mora lastnik zemljišča za tak poseg predhodno pridobiti predpisano dovoljenje oz. soglasje. Na tem mestu želimo posebej opozoriti na manjše posege (ki ne zahtevajo gradbenega dovoljenja), za katere se v praksi kaže, da se velikokrat izvedejo brez predhodne presoje in dovoljenja.

Gre predvsem za posege, ki so navedeni na Prilogi 10 Pravilnika o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (UL RS št. 130/04 s spremembami) in za katere je pred izvedbo potrebno pridobiti dovoljenje za poseg v naravo, ki ga izda lokalno pristojna upravna enota:

- Zasipavanje ali poplavljanje močvirnih predelov, depresij in vodnih teles.
- Komasacije, posledica katerih so agromelioracije ali sprememba kmetijske rabe iz travniške v njivsko ali trajne nasade.
- Izvajanje vzdrževalnih del na vodnih ali priobalnih zemljiščih.
- Redčenje ali odstranjevanje obrežne vegetacije.

Režim varstva velja tudi naravne vrednote. Ali ima lastnik na svojem zemljišču naravno vrednoto ali ne, lahko preverimo v različnih grafičnih pregledovalnikih:

- Naravovarstvenem atlasu (<https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/DefaultNvaPublic.aspx>),
- Atlasu okolja (http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso) ali
- Javnem pregledovalniku grafičnih podatkov MKGP (GERK pregledovalnik) (https://rkq.gov.si/GERK/WebViewer/#map_x=500000&map_y=100000&map_sc=1828571&layers=null,highlight,DOF-client,DOF_datumi,REZI-25_16,REZI-25_16,REZI-5_16,GERK_SDO).

Podrobnejši varstveni režimi so zapisani v Prilogi 4 Pravilnika o določitvi in varstvu naravnih vrednot (UL RS št. 111/04 s spremembami). Na splošno pa lahko rečemo, da na naravni vrednoti ni dovoljeno izvajati nikakršnih aktivnosti, ki bi naravno vrednoto uničile ali ji poslabšale stanje.

2. 3 KMETIJSKI VIDIK OBMOČJA

2. 3. 1 NARAVNE DANOSTI ZA KMETOVANJE IN OMEJITVE TER PRILOŽNOSTI NA PROJEKTHNIH OBMOČJIH

Območje travišč Štajerske, ki poleg Volček pri Celju, zajema območje Dravinjske doline, Dravinje s pritoki in Ličence pri Poljčanah, je zelo raznoliko. Glede na rabo iz leta 2019, kar na 75,8 % območja Volčke poteka kmetijska pridelava, od tega predstavljajo njive 46% površin, travniki pa 29 % površin.

Zaradi uvrščenosti v območje Nature 2000 imajo kmetije kar precej omejitev in tudi nekatere priložnosti. Kmetovanje na Naturo 2000 nudi kmetijam možnost dodatnega vira dohodka. Za ohranjanje biodiverzitete na travniških površinah so v okviru kmetijsko-okoljsko-podnebnih plačil (KOPOP) sprejeti ukrepi za varovanje travniških habitatov metuljev (MET). Kmetije se v ukrepe lahko vključijo prostovoljno, kar predstavlja prednost pred kmetijami izven območja Nature 2000. Prav tako se lahko kmetije s primernimi travniki vključijo v projekt LIFE-IP NATURA.SI in pridobijo za nadstandardno obdelavo še finančno nadomestilo oz. brezplačno uporabo mehanizacije za spravilo travinja.

Največjo težavo kmetijam predstavlja uvrstitev v območje OOTT (okoljsko občutljivo trajno travinje), ki je določeno na tistih območjih Natura 2000, kjer je stanje travniških vrst in habitatnih tipov slabo in jih je zato treba varovati. Na takih travnikih je prepovedano spreminjanje rabe trajnega travinja (1300), travinja z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi (1320) ter ekstenzivnih oz. travniških sadovnjakov (1222) v druge kmetijske ali nekmetijske rabe. V nasprotnem primeru je kmetija deležna znižanj izplačil v skladu s predpisom, ki ureja izvedbo ukrepov kmetijske politike (IAKS uredba), površine pa mora najkasneje do vložitve zbirne vloge za naslednje leto ponovno spremeniti v rabo 1300, 1320 ali 1222. Zaradi prepovedi spreminjanja rabe, kmetje težje kolobarijo na svojih njivskih površinah. Na kmetijah je bila v preteklosti praksa, da so po nekaj letih obdelave njivsko površino zatravili in v njivsko uporabo preorali drugo zatravljeno površino. Na tak način so na njivskih površinah izvajali varovanje pred prevelikim pojavom škodljivih organizmov in razrastom plevelnih rastlin, s tem je bila potreba po uporabi fitofarmaceutskih sredstev manjša. Takšno kolobarjenje s površinami je koristilo tudi tlom, saj preozek kolobar na njivah povzroča tveganje za preveliko črpanje posameznih hranilnih snovi in dolgoročno siromašenje tal.

Paša znotraj območja Natura 2000 Volčke ne poteka, zato kmetje niso omejeni z vključitvijo v ukrep Dobrobit živali – operaciji DŽ govedo in DŽ drobnica. Dodatne omejitve jim predstavlja visoka podtalnica in padavine, saj se tla tukaj težje osušijo do te mere, da so primerna za obdelavo s kmetijsko mehanizacijo.

2. 3. 2 ZNAČILNOSTI KMETIJ

Kmetije, ki obdelujejo površine na Natura 2000 območju Volčke so usmerjene predvsem v govedorejo (krave dojilje in pitanci, prireja mleka). Vse kmetije imajo sedež izven območja. V spodnji tabeli so prikazane vse kmetije, ki so v letu 2019 na dan 1. 2. 2019 redile živali ter oddale zbirno vlogo. Prašiče redi le nekaj kmetij za lastne potrebe.

Če je kmetija redila živali v turnusni reji (prašiči, perutnina), se je upošteval skupni GVŽ turnusov znotraj celega leta, tudi če na KMG ni bilo živali na dan 1.2.2019 (vir podatkov je ARSKTRP) (tabela 3).

Tabela 1: Stanje GVŽ na projektnem območju Volčke v letu 2019

Območje Volčke	
Skupno št. kmetij z živalmi	34
Skupni GVŽ	629,66
Št. kmetij z govedom	30
GVŽ govedo	567,90
Št. kmetij s prašiči	17
GVŽ prašiči	24,94
Št. kmetij z drobnico	3
GVŽ drobnica	10,65
Št. kmetij s kopitarji	7
GVŽ kopitarji	24,50
Št. kmetij s perutnino	15
GVŽ perutnina	1,61
Št. kmetij z jelenjadjo	0
GVŽ jelenjad	0,00
Št. kmetij z drugimi živalmi	2
GVŽ drugo	0,06

2. 3. 3 TREND KMETOVANJA

Na zahodnem delu Volček je večina travnikov mokrotnih in na njih poteka ekstenzivna pridelava. Kmetje jih kosijo 1-2 krat letno. Le nekatere površine so košene trikrat letno. Travniki niso gnojeni in na njih ne poteka paša.

V osrednjem delu pa se pojavljajo tudi več hektarske njive in intenzivni travniki. Pred uvedbo OOTT je bilo v tem delu preoranih precej travnikov.

2. 3. 4 ODNOS KMETOV DO IZVAJANJA SONARAVNIH PRAKS

Kmetje se zelo različno odzivajo na izvajanje sonaravnih praks. Na eni strani imamo kmetije (še posebej je potrebno izpostaviti ekološke kmetije), ki so naravovarstveno zelo ozaveščene ter s srcem in dušo kmetujejo sonaravno. Na drugi strani se najdejo posamezniki, ki jim ni veliko mar za naravo, oz. ne znajo pravilno ravnati z naravo.

Največ pa je kmetij, ki se zavedajo pomena ohranjanja narave, vendar zaradi preživetja kljub temu intenzivirajo kmetijsko pridelavo. Take kmetije v primeru vključitve v KOPOP s trenutnim finančnim nadomestilom MET ne morejo pokriti izpada proizvodnje in zaradi tega izgubljenega dohodka.

2. 3. 4. 1 Kratek povzetek anket kmetov/dosedanjih pogovorov z njimi (kaj izpostavljajo glede tehnoloških izzivov)

Po pogovorih s kmeti na območjih Travišč Štajerske (81 opravljenih anket, od tega 10 na območju Volčke), kmetje predvsem izpostavljajo oteženo delo zaradi težkih ilovnatih tal in poplav. Tla so nasičena z vodo, oteženo je delo s kmetijskimi stroji. Na mokrotnih travnikih raste po večini nekvalitetna ali celo škodljiva krma za živino. Zaradi poplav in spomladanskega slabega vremena veliko kmetij na območju ohranjanja metuljev ne more opraviti prve košnje do 15.6., ker tla niso primerno osušena za strojno obdelavo. To posledično pomeni, da v celoti ostanejo brez pridelka oz. je krma brez krmne vrednosti ali celo zdravstveno oporečna za živali. Zaradi tega se bojijo vezave upravljanja s travniki na določene datume.

Izpostavili so tudi omejitve, ki jim jo predstavlja območje OOTT, kjer je prepovedano preoravanje trajnih travnikov. Na tem območju površine obdelujejo intenzivne govedorejske kmetije, ki za svojo živino potrebujejo kvalitetno krmo. Kmetje na območju Travišč Štajerske bi si želeli več njivskih površin, na katerih bi pridelovali žita, koruzo ter sejane trave. Njivske površine se manjšajo zaradi prehajanja te rabe v trajno travinje, s čemer pridobi površina status OOTT, preoravanje pa nato ni več mogoče.

Precej kmetij je že opustilo živinorejo, svoje površine so dali v najem okoliškim govedorejskim kmetijam. Večje kmetije bi lažje vključile kakšno površino v KOPOP ali kakšen naravovarstveni projekt, vendar na najetih površinah zaradi sankcij v primeru zmanjšanja površin tega ne upajo. Odpoved najemne pogodbe se namreč ne šteje za višjo silo, kmet pa je v primeru zmanjšanja obveznosti sankcioniran.

2. 3. 4. 2 Seznam tehnoloških izzivov

Dejstvo je, da je krma iz travnikov, ki so vključeni v KOPOP operacijo MET s kmetijskega vidika slabše kakovosti oz. ima slabšo krmno vrednost. Prepoved košnje je namreč v poletnih mesecih od 15.6 do 15.9, kar predstavlja velik del vegetacije in slabo krmno vrednost septembrske košnje. V primeru, da zaradi slabega vremena v jeseni kmet ne more opraviti košnje, takšna trava drugo leto ni več primerna za krmo živalim.

Kmetje se velikokrat sprašujejo kaj storiti s takšno neustrezno krmo. Tudi na tem področju se pojavljajo nove rešitve in priložnosti. V sosednji Avstriji manj kvalitetno suho krmo predelujejo v krmne pelete za prašiče in divjačino. Povpraševanje po senenih peletih kot prašičji krmi se tam opazno povečuje.

2. 3. 5 PREDLAGANI UKREPI PRILAGOJENE KMETIJSKE PRAKSE

Dejavnike ogrožanja, ki so navedeni v poglavju 2.2.6. lahko pomembno zmanjšamo oz. omilimo z izvajanjem prilagojenih kmetijskih praks, ki v celoti upoštevajo ekološke zahteve vrst in habitatnih tipov.

2. 3. 5. 1 Kmetijsko okoljska podnebna plačila (KOPOP)

Shema Kmetijsko okoljskih in kmetijsko podnebnih plačil (KOPOP) obsega tudi nekatere t.i. ciljne naravovarstvene ukrepe, ki prispevajo k ohranjanju ogroženih vrst. Na projektnem območju Volčkeke bi bilo ključno kmete vzpodbujati k izvajanju KOPOP operacije »Traviščni habitati metuljev – MET«.

Kmetija, ki se želi vključiti v to operacijo mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- kmetija vključi vsaj 0,3 ha travniških površin (raba 1300);
- vključen je lahko celi ali del GERK-a;
- celotno obdobje na isti površini;
- povprečna letna obtežba z živino od 0 do 1,5 GVŽ travojedih živali na ha kmetijskih površin;
- vodenje evidenc o delovnih opravilih;
- opravljeno mora imeti predhodno usposabljanje;
- redno letno usposabljanje.

Traviščni habitati metuljev (MET)

Izvajanje zahteve prispeva k ohranjanju ustreznega življenjskega prostora za metulje mravljiščarje, s čimer se ohranjajo populacije metuljev mravljiščarjev in travniških habitatnih tipov, ki uspevajo na tleh, revnih s hranili. Prispeva tudi k ohranjanju in povečanju možnosti preživetja ogroženih vrst žuželk in drugih malih živali na travniku.

- ❖ MET KOS: Košnja/paša ni dovoljena med 15. 6. in 15. 9. – obvezna zahteva
 - Če se izvaja košnja, je obvezno spravilo travinja.
 - Gnojenje in mulčenje ni dovoljeno čez vse leto.
- ❖ MET NPAS: Za GERK-e, velikosti najmanj 0,3 ha, v tekočem letu na travniku površina strnjenelega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika - obvezna zahteva
 - Na nepokošenem pasu paša ni dovoljena.
 - Na skico travnika se vriše lokacija nepokošenega pasova.
 - Košnja in spravilo nepokošenega pasu se izvede po 15. septembru naslednje leto.
 - Nepokošen pas ne sme biti dve leti zapored na istem delu površine.
- ❖ MET MRVA: Spravilo mrve s travinja – izbirna zahteva
 - Za kmetije, ki ne delajo travne silaže.

2. 3. 5. 2 Kmetje ohranjamo travnike Štajerske

V sklopu projekta LIFE integriranega projekta za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji [LIFE integrated project for enhanced management of Natura 2000 in Slovenia] LIFE17 IPE/SI/000011 - LIFE-IP NATURA.SI in Grant Agreement LIFE17 IPE/SI/000011 LIFE-IP NATURA.SI je na spletnih straneh www.kgz-ptuj.si/Novice-in-izobrazevanja/Projekti/LIFE-IP-NATURASI in www.natura2000.si od 13. 4. 2022 objavljen javni poziv za vključitev v omenjeni projekt. Javni poziv bo objavljen do porabe sredstev (zaključek javnega poziva bo objavljen na spletnih mestih).

Vlagatelji lahko oddajo vloge za vključitev v aktivnosti projekta za naslednje sklope:

1. sklop A – prilagojeno kmetovanje
 - oprema oz. mehanizacija za brezplačno uporabo (kosilnica, balirka, sušilnica za bale ...)
2. sklop B – prilagojeno kmetovanje
 - finančno nadomestilo za zagotavljanje ustreznega upravljanja s kmetijskimi zemljišči;
3. sklop C – najem in odkup zemljišč

Prilagojeno kmetovanje na površinah za ohranjanje metuljev mravljiščarjev se bo izvajalo na način:

- košnja in paša se ne izvaja med 15. junijem in 15. septembrom;
- mulčenje in gnojenje se ne izvaja skozi vse leto;
- če se izvaja košnja, krma ne sme ostati na travinju;
- apnenje se ne izvaja;
- ohranja se naravni relief in značaj travnikov;
- trava pred spravidom na travniku odleži vsaj 2 dni.

Prilagojeno kmetovanje na površinah za ohranjanje tarčnih habitatnih tipov se bo izvajalo na način:

- košnja in paša se izvaja po 30. maju;
- mulčenje se ne izvaja;
- gnojenje z organskimi gnojili je omejeno na 40 kg dušika iz organskih gnojil na hektar;
- če se izvaja košnja, krma ne sme ostati na travinju;
- apnenje se ne izvaja;
- ohranja se naravni relief in značaj travnikov;
- trava pred spravidom na travniku odleži vsaj 2 dni.

Kmetje, ki imajo določene prioritete površine za ohranjanje metuljev, se lahko v projekt vključijo le na način prilagojenega kmetovanja za metulje. Kmetje, ki imajo določene površine za ohranjanje habitatnih tipov, pa se lahko odločijo ali želijo prilagojeno kmetovati v skladu s priporočili za ohranjanje habitatnih tipov ali metuljev.

3 IZVEDBENI NAČRT SVETOVANJA

Za projektno območje Volčeke so bile z namenom ciljnega svetovanja pripravljene tudi grafične podlage (shp), ki so dostopne na spletni strani Natura 2000 ([rezultati](#)), pod zavahkom Akcija C.4: Kmetijstvo) oziroma na linku [Volčeke](#).

Vpogled v podatke o kmetijah je za terenske kmetijske svetovalce mogoč na spletni strani MKGP portal z vstopom v aplikacijo registra kmetijskih gospodarstev. V pregledovalniku grafične aplikacije ima ta spletna stran tudi možnost dodajanja in pregledovanja shp slojev, kar lahko pripomore k natančnejšemu svetovanju kmetijam. Kmetijski svetovalec si mora predhodno pridobiti uporabniško ime in geslo na <https://rkg.gov.si/vstop/>. Navodilo za prijavo in nalaganje slojev se nahaja v Prilogi 2.

3. 1 PRIORITETNA OBMOČJA ZA IZVAJANJE UKREPOV

Projektno območje Volčeke je razdeljeno na prioriteta območja glede na naravovarstvene prioritete ukrepanja, ki so bile določene na podlagi ovrednotenja stanja ohranjenosti in primernosti površin za izvajanje ukrepov za ohranjanje HT 6510 in HT 6410 ter strašničinega in temnega mravljiščarja.

Na eni od delavnic v okviru akcije A.1 smo se dogovorili, da imajo v primeru, da se prekrivata prioriteta površina za metulje in prioriteta površina za habitatni tip, prednost pri izvajanju na tej površini ukrepi, ki so namenjeni metuljem. Iz tega razloga na območju Volček v nadaljnje aktivnosti nismo vključevali HT 6410 Travniki s prevladujočo stožko (*Molinia* spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (*Molinion caeruleae*) in ga zato tudi v nadaljevanju ne obravnavamo.

Kmetijam je potrebno nameniti pravilen način svetovanja. Oni imajo namreč ključno vlogo pri ohranjanju biotske pestrosti na kmetijskih površinah. Ker že imamo izkušnje iz podobnega projekta LIFE TO GRASSLANDS, lahko te uporabimo tudi v tem projektu. Kot najboljši pristop do kmetij se je v projektu LIFE TO GRASSLANDS izkazal način terenskega individualnega svetovanja o pomenu in načinu ohranjanja vrstno pestrih ekstenzivnih travnikov in visokodebelnih travniških sadovnjakov. Promocija projekta je potekala intenzivno tudi ob izpolnjevanju zbirnih vlog za subvencije. Delu kmetij smo pripravili načrte gospodarjenja kmetijskega gospodarstva, ki so vsebovali analizo stanja in strategijo razvoja kmetije za naslednjih 10 let, poseben poudarek pa je bil namenjen upravljanju suhih travnišč. Ugotovili smo tudi, da je kmetijam potrebno ponuditi vizijo razvoja in povečati interes za trajnostno rabo travnišč s povezovanjem kmetij in njihove ponudbe v kolektivno blagovno znamko. Kmetijam je bilo v okviru projekta na razpolago več delavnic, ki so bile dobro obiskane. Organiziran je bil tudi ogled dobrih praks v sosednjo Avstrijo.

V okviru vsakoletnih izobraževanj, ki potekajo pred začetkom roka za oddajo zbirnih vlog so kmetijam predstavljeni tudi naravovarstveni ukrepi z vsemi novostmi, v katere se lahko vključijo kmetije na območju Nature 2000. Kmetijam, ki to želijo, se ukrepi predstavijo še bolj podrobno v okviru individualnega svetovanja. Kljub vsemu je iz

analize stanja rabe kmetijskih zemljišč razvidno, da v letu 2009 ni bila znotraj območja Volčkeke v naravovarstveno operacijo MET vpisana nobena kmetija, v letu 2019 pa le ena. Zaradi slabih predhodnih rezultatov smo se odločili, da bomo kmetije intenzivneje obveščali o možnostih vpisa v KOPOP in projekt. Rezultati so že vidni, saj so v letu 2022 v operacijo Traviščni habitati metuljev (MET) vključene štiri kmetije, ki znotraj obvezne zahteve MET_KOS in MET_NPAS skupno obdeluje 7,99 ha trajnih travnikov.

Vse kmetije, ki obdelujejo prioritete površine (določene s strani strokovnjakov, za namene projekta LIFE-IP NATURA.SI), so bile o posebnosti njihovih travnikov obveščene z dopisom. Najboljši pristop k svetovanju je obisk kmetije na terenu ter ob sprehodu čez travnik kmetu pokazati, kaj želimo varovati in zakaj. V primeru, da jo potreba po debati se organizirajo delavnice za manjše skupine. Prednostno smo obiskovali kmetije, ki imajo travnike na območjih ugotovljenih prioritet za ohranjanje metuljev (prioriteta 1 in 2), kasneje pa še prioritete habitatov in prioriteto 3 za metulje. Na tak način smo povečali vpis v naravovarstvene KOPOP ukrepe ter vzbudili zanimanje za projekt pri kmetijah.

Svetovanje poteka skozi celo leto, najbolj intenzivno pa v času subvencijske kampanje in pred njo. Svetovanje za vključitev površin v projekt bo potekalo do konca trajanja projekta oz. do porabe sredstev. Še naprej se bo vzpodbujal vpis v naravovarstvene KOPOP ukrepe.

3. 1. 1 PRIORITETNA OBMOČJA ZA IZVAJANJE UKREPOV ZA HT 6510 NA PROJEKTNEM OBMOČJU VOLČEKE

Obravnavano projektno območje je razdeljeno na dve prioritetni območji za izvajanje ukrepov za HT 6510 (Erjavec in sod., 2020).

V prioriteto 1 so uvrščeni:

- dobro ohranjeni tarčni HT (ugodno stanje HT, hranilne rastline tarčnih vrst metuljev, prisotne rastline značilnice dobro ohranjenih HT,...) iz zadnjega kartiranja habitatnih tipov na projektne območju (Petrinec, 2019).

V prioriteto 2 so uvrščeni:

- slabše ohranjeni tarčni HT (križanci z zaraščanji, gojenimi travniki, invazivnimi vrstami, ruderalnimi združbami,...) iz zadnjega kartiranja habitatnih tipov na projektne območju (Petrinec, 2019).

Tabela 3: Površine posameznih prioriteten območij za izvajanje ukrepov za HT 6510 na območju Volček

Prioriteta	Površina (ha)
1	2,8
2	0,7
SKUPAJ	3,5

Površina prioriteten območij za izvajanje ukrepov za HT 6510 znaša 3,5 ha (tabela 3).

Prioritetna območja na Volčkah predstavljajo 5,3 % vseh trajnih travnikov (raba 1300 na dan 31. 5. 2022).

3. 1. 2 PRIORITETNA OBMOČJA ZA IZVAJANJE UKREPOV ZA STRAŠNIČINEGA IN TEMNEGA MRAVLJIŠČARJA NA OBMOČJU VOLČEK

Obravnavana projektna območja so razdeljena na tri prioriteta območja za izvajanje ukrepov za strašničinega in temnega mravljiščarja (Zakšek, 2020).

V prioriteto 1 so uvrščene:

- površine na katerih sta bila strašničin in/ali temni mravljiščar prisotna v letih 2019 in/ali 2020.

V prioriteto 2 so uvrščene:

- površine na katerih je prisotna zdravilna strašnica in/ali za katere obstajajo podatki o pojavljanju strašničinega in/ali temnega mravljiščarja v preteklosti.

V prioriteto 3 so uvrščene:

- površine na katerih je prisotna zdravilna strašnica in/ali za katere ocenjujemo, da bi s primernim upravljanjem lahko postali habitat strašničinega in/ali temnega mravljiščarja.

Tabela 4: Površine posameznih prioriteta območij za izvajanje ukrepov za strašničinega in temnega mravljiščarja na območju Volček

Prioriteta	Površina (ha)
1	21,7
2	8,9
3	0,9
SKUPAJ	31,5

Od skupno 31, 5 ha prioriteta površin se znotraj območja Natura 2000 Volčke nahaja 21, 2 ha površin, delno v območju 1,5 ha, zunaj območja Volček pa se nahaja 8,8 ha prioriteta površin.

Prioriteta območja znotraj Volček predstavljajo 34 % vseh trajnih travnikov (raba 1300 na dan 31. 5. 2022) tega območja.

4. CILJI

4.1. PROJEKTNI CILJI LIFE IP NATURA.SI

Cilj projekta je obnoviti najmanj 100 ha travišč na projektnih območjih Dravinja s pritoki, Dravinjska dolina, Ličenca pri Poljčanah, Volčeke, Boč-Haloze-Donačka gora (Bočka ravan) z namenom izboljšanja ohranitvenega stanja traviščnih habitatnih tipov, metuljev mravljiščarjev in drugih vrst. Prav tako je eden od ciljev tudi vzpostavitev ustrezne rabe s promocijo in spodbujanjem za vključitev v kmetijsko okoljske programe in izvajanje drugih nadstandardnih sonaravnih kmetijskih praks.

Z izkušnjami, ki jih bomo pridobili pri vpisovanju in izvajanju projektnih ukrepov na Traviščih Štajerske, kot tudi pospešeni promociji vpisa v operacije KOPOP, bomo v prihodnje lažje načrtovali in oblikovali ukrepe na sistemski ravni na državni ravni in v sklopu Skupne kmetijske politike EU.

4.2. CILJI V OKVIRU STRATEŠKEGA NAČRTA 2023-2027

V Programu upravljanja območij Nature 2000 za obdobje 2015-2020 (v nadaljevanju PUN) so v prilogi 6.3 Ciljne KOPOP površine določeni cilji vključenih površin v KOPOP ukrepe.

Za projektno območje Volčeke je za ukrep MET_KOS določen cilj **25 ha**.

5. SPREMLJANJE UČINKOV IZVEDENIH UKREPOV NA STANJE VRST IN HABITATNIH TIPOV

Spremljanje učinkov izvedenih ukrepov je pomembno s stališča zasledovanja smotrnosti in usmerjanja zahtev ukrepov k večji učinkovitosti na eni in prilagajanju kmetijske dejavnosti k lažji izvedljivosti na drugi strani.

Takšno spremljanje učinkov poteka na površinah, kjer se ukrepi izvajajo in predstavlja nadzor nad izvedenimi zahtevami, kot so opredeljene v pogodbi, beleženje prisotnosti, oceno številčnosti populacij vrst in površine HT ter oceno stanja vrst in HT. Izvajajo ga za to usposobljeni strokovnjaki na terenu. Spremljanje učinkov izvedenih ukrepov je pomembno tako zaradi usmerjanja dejavnosti kmeta kot pridobivanja pomembnega znanja za nadaljnje upravljanje s habitati vrst in površinami HT, katerih upravljanje je velikokrat pogojeno z lokalnimi značilnostmi okolja.

Učinke izvedenih ukrepov se spremlja na podlagi pridobljenih vsakoletnih podatkov o vpisanih površinah v projektne ukrepe, ki jih pridobi JSKS, ali v KOPOP operacije, ki jih priskrbi Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. V pomoč pa so lahko tudi javno dostopni podatki kmetijske rabe tal, podatki o vremenu in temperaturah, GERK-ih idr..

6. ZAKLJUČEK

Svetovalni načrt za Natura 2000 območje Volčeke je oblikovan kot praktičen pripomoček za kmetijske svetovalce. V njem so na enem mestu zbrane vse potrebne informacije za učinkovito svetovanje in promocijo ukrepov, ki pripomorejo k varovanju predstavljenih vrst in habitatnih tipov, s tem pa tudi ostale narave, in predstavljajo prilagojene kmetijske prakse za to območje. S tem dokumentom želimo kmetijskim svetovalcem ponuditi učinkovito orodje za seznanitev problematike varovanja nekaterih kvalifikacijskih vrst Nature 2000, ki so vezana na travišča v obravnavanem območju na eni in predlaganih rešitev na drugi strani. Zavedamo se namreč, da je ravno promocija ukrepov tista, ki je pogosto ključna za to, da se kmetje v polnosti seznanijo z vsebino in pomenom vpisa v ukrepe ter jih pričnejo izvajati. Upamo, da bo Svetovalni načrt za območje Natura 2000 Volčeke k temu pripomogel.

7. VIRI IN LITERATURA

Arhiv Zavoda RS za varstvo narave (2022). Naravovarstveni atlas: NATURA 2000, ekološko pomembna območja in naravne vrednote. Elektronski vir. Dostopno na: <https://nva.gisportal.si/web/profile.aspx?id=N2K@ZRSVN>

Brdnik J. idr., 2021. Analiza stanja rabe kmetijskih zemljišč ter primerjava med leti 2009 in 2019 na IP območjih. Projekt LIFE-IP NATURA.SI (LIFE17 IPE/SI/000011).

Erjavec, D., Karlo, T., Langerholc, E., Žitnik, D., Žvikart, M., Kaligarič, S., Košar Starič, T., Koren, A. (2020). Predlog prioritetnih območij za izvajanje ukrepov za tarčne habitatne tipe na travniških Štajerske. Projektno območje Dravinjska dolina, Ličenca pri Poljčanah, Volčeke. Zavod Republike Slovenije za varstvo narave. Ljubljana.

Petrinec, V. (2019) Kartiranje negozdnih habitatnih tipov na LIFE.IP NATURA.SI projektnih območjih, Območje Dravinjska dolina, Končno poročilo. E-zavod, Zavod za projektno svetovanje, raziskovanje in razvoj celovitih rešitev, Ptuj.

Poročilo po 17. členu Direktive o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst za poročevalsko obdobje 2013–2018 (2019). Ministrstvo za okolje in prostor, Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana.

Projekt LJUBA – ljudje za barje (2022). Pridobljeno dne 10. 6. 2022 na <http://www.ljuba.si/narava-kmetijstvo/>

Rebeušek, F. 1999. Mokrotno območje ob Ložnici. Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Celje. Založilo s finančno podporo Ministrstvo za okolje in prostor.

Zakšek, B., 2020. Strašničin (*Phengaris teleius*) in temni mravljiščar (*P. nausithous*) v območju Natura 2000 Volčeke (SI3000213). Končno poročilo. Projekt LIFE-IP NATURA.SI (LIFE17 IPE/SI/000011). Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 22 str., digitalne priloge.

Zakšek, B., R. Verovnik, V. Zakšek, N. Kogovšek & M. Govedič, 2021. Monitoring izbranih ciljnih vrst metuljev v letu 2021. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 84 str., digitalne priloge. [Naročnik: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ljubljana].

PRILOGE

Priloga 1 – Stanje habitatnih tipov in vrst

Priloga 2 – Navodila RKG pregledovalnik